

Anonimizirana različica

Prevod

C-800/19 – 1

Zadeva C-800/19

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Datum vložitve:

30. oktober 2019

Predložitveno sodišče:

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Poljska)

Datum predhodne odločbe:

30. oktober 2019

Tožeča stranka:

SM

Tožena stranka:

Mittelbayerischer Verlag KG

[...] (ni prevedeno)

SKLEP

z dne 30. oktobra 2019.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny (višje sodišče v Varšavi, prvi civilni oddelek) [...] (ni prevedeno)

[...] (ni prevedeno) [sestava]

je po obravnavi 30. oktobra 2019 v Varšavi

na nejavni seji

v zadevi v zvezi s tožbo osebe SM

proti družbi Mittelbayerischer Verlag KG s sedežem v Regensburgu

zaradi varstva osebnostnih pravic

na podlagi pritožbe tožene stranke

zoper sklep Sąd Okręgowy w Warszawie (regionalno sodišče v Varšavi) z dne 5. aprila 2019

[...] (ni prevedeno)

s katerim je bilo zavrnjeno zavrženje tožbe

s k l e n i l o:

I. da se Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje predložita ti vprašanji:

1. Ali je treba člen 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1) razlagati tako, da se pristojnost na podlagi navezne okoliščine središča interesov uporablja v zadevi v zvezi s tožbo fizične osebe za varstvo njenih osebnostnih pravic v primeru, ko spletni članek, ki je naveden kot ravnanje, ki naj bi kršilo te pravice, ne vsebuje informacij, ki se neposredno ali posredno nanašajo na to konkretno fizično osebo, vsebuje pa informacije ali izjave, ki nakazujejo zavržna ravnanja, ki naj bi jih storila skupnost, ki ji tožeča stranka pripada (v konkretnih okoliščinah te zadeve: narod) – kar tožeča stranka razume kot kršitev njenih osebnostnih pravic?

2. Ali je treba v zadevi za zaščito premoženjskih in nepremoženjskih osebnostnih pravic pred kršitvami na spletu pri presoji podlage za pristojnost iz člena 7, točka 2, Uredbe [...] (ni prevedeno) št. 1215/2012 [...] (ni prevedeno)], to je pri presoji, ali je nacionalno sodišče sodišče kraja, kjer se je škodni dogodek zgodil ali se lahko zgodi, upoštevati okoliščine, kot so:

- skupina uporabnikov, ki jim je običajno namenjeno spletno mesto, na katerem je prišlo do kršitve,

- jezik, v katerem sta to spletno mesto in zadevni članek,

- čas, ko je bila sporna spletna informacija na voljo uporabnikom,

- posamezne okoliščine tožeče stranke, kot sta na primer položaj tožeče stranke med vojno in njena sedanja družbena dejavnost, ki se v obravnavanem primeru navajajo v utemeljitev posebne pravice do sodnega izpodbijanja razširjanja obtožb proti skupnosti, katere član je tožeča stranka?

[...] (ni prevedeno) [informacije o postopku]

[...] (ni prevedeno) [sestava]

[...] (ni prevedeno)

Obrazložitev sklepa z dne 28.10.2019.

[...] (ni prevedeno) [podrobnosti o strankah v postopku]

[...] (ni prevedeno) [ponovitev]

Predmet spora

1. Predmet spora so zahtevki[:], naj se toženi stranki naloži, da poda izjavo, s katero bi se tožeči stranki opravičila za kršitev njenih osebnostnih pravic zaradi uporabe izraza „poljsko taborišče smrti“ na spletu, naj se prepove nadaljnje razširjanje izrazov „poljsko taborišče smrti“ ali „poljsko koncentracijsko taborišče“ – v katerem koli jeziku, pa tudi, naj se toženi stranki naloži plačilo 50.000 PLN poljskemu združenju nekdanjih političnih zapornikov nacističnih zaporov in koncentracijskih taborišč.

Dejansko stanje in stališča strank

2. Tožeča stranka SM je poljski državljani s prebivališčem v Varšavi, ki je bil med drugo svetovno vojno zaprt v taborišču v Auschwitzu. Tožeča stranka se ukvarja z dejavnostmi, katerih cilj je ohranjanje spomina na žrtve zločinov, ki jih je nacistična Nemčija storila nad Poljaki med drugo svetovno vojno, v zavesti javnosti, in med drugim sodeluje na izobraževalnih srečanjih.
3. Tožena družba ima sedež v Nemčiji in v nemščini objavlja regionalni spletni časopis na naslovu: www.mittelbayerische.de, ki je prek spleta dostopen tudi iz drugih držav, vključno s Poljsko.
4. 15. aprila 2017 je bil na spletni strani www.mittelbayerische.de objavljen članek z naslovom „Ein Kämpfer und sein zweites Leben“. Ta članek prikazuje vojno in povojno usodo Israela Offmana, Juda, ki se je rodil v Čenstohovi (Poljska), preživel holokavst in ki so ga leta 1941 deportirali v geto, nato pa je bil zaprt v taboriščih v Bliżynu, Auschwitz - Birkenauu, Sachsenhausenu in Dachauu, bil je tudi prisilni delavec v Leonbergu in Plattlingu ter se je po vojni za stalno naselil v Nemčiji. Članek se začne z zgodbo o tem, kako je leta 1961 matičar na Spodnjem Bavarskem, ko se je Israelu Offmanu rodil tretji otrok, zavrnil registracijo imena, ki sta ga starša izbrala za deklico, in trdil, da zveni preveč tuje in da ga v nemščini ni mogoče izgovoriti. V članku je razloženo, da so starši želeli dati hčerki ime „Faya“, ker je bilo tako ime sestrice Israela Offmana, ki je, če citiramo izvirno besedilo članka, „bila umorjena v poljskem taborišču smrti Treblinka“.
5. Nesporno zgodovinsko dejstvo je, da je bilo taborišče Treblinka nemško nacistično taborišče smrti, zgrajeno med drugo svetovno vojno na okupiranem območju Poljske.

6. Glede na trditve tožene stranke, ki jih tožeča stranka ni izpodbijala, je bil prvotni izraz „poljsko taborišče smrti Treblinka“ na spletu na voljo le nekaj ur 15. aprila 2017 od 5.00 ure dalje, ko je bil celoten članek objavljen na spletu, do približno 13.40 ure, ko je bil po elektronskem posredovanju poljskega konzulata v Münchnu navedeni del besedila nadomeščen z vsebino: „Umorili so jo nacisti v nemškem taborišču smrti Treblinka na okupiranem območju Poljske.“ V opombi pod člankom je bilo zato navedeno kratko pojasnilo, da je bil v besedilu prvotno uporabljen izraz „poljsko taborišče smrti Treblinka“, nato pa je bila besedna zveza popravljena.
7. Tožeča stranka je skupaj s tožbo predstavila natisnjeno kopijo spornega članka v že popravljeni različici. Tožeča stranka v tožbi ni navedla okoliščin, v katerih je izvedela za članek. Odredba Sąd Apelacyjny w Warszawie (višje sodišče v Varšavi), ki je pozvalo zastopnika tožeče stranke, naj opredeli dejanske okoliščine tožbe z navedbo, ali tožeča stranka govori nemško, kdaj (pred ali po popravku zadevnega izraza) in kako (neposredno s spleta ali prek tretje osebe) je izvedela o objavi, je ostala neodgovorjena.

Tožbeni zahtevki in stališča strank

8. Na podlagi takega dejanskega stanja je tožeča stranka na Sąd Okręgowy w Warszawie (regionalno sodišče v Varšavi) vložila tožbo 27. novembra 2017. Tožeča stranka zahteva varstvo svojih osebnostnih pravic, zlasti svoje nacionalne identitete in nacionalnega dostojanstva s tem, da se:
 - toženi stranki prepove kakršno koli razširjanje izrazov „poljsko taborišče smrti“ ali „poljsko koncentracijsko taborišče“ v nemškem in katerem koli drugem jeziku v zvezi z nemškimi koncentracijskimi taborišči, ki so se nahajali na okupiranem območju Poljske med drugo svetovno vojno;
 - toženi stranki naloži, naj na svoji spletni strani objavi izjavo, navedeno v tožbi, in se tožeči stranki opraviči zaradi kršitve njenih osebnostnih pravic, do katere je prišlo v spletnem članku z dne 15. aprila 2017, v katerem je sugerirano, da so taborišče smrti v Treblinki zgradili in upravljali Poljaki;
 - toženi stranki naloži plačilo 50.000 PLN poljskemu združenju nekdanjih političnih zapornikov nacističnih zaporov in koncentracijskih taborišč.
9. Tožeča stranka se je v utemeljitev pristojnosti poljskega sodišča sklicevala na sodbo Sodišča v združenih zadevah eDate/Martinez (C-509/09 in C-161/10).
10. Tožena družba je, preden se je spustila v obravnavanje glavne stvari, vložila predlog za zavrženje tožbe zaradi nepristojnosti poljskih sodišč. Tožena stranka poudarja, da spletni članek, na katerem oseba SM utemeljuje tožbo, za razliko od združenih zadev C-509/09 in C-161/10, ne zadeva tožeče stranke neposredno. Tožena stranka se sklicuje tudi na regionalni profil in doseg svoje dejavnosti, ki zajema Zgornji Pfalz in pokriva predvsem regionalne novice, medtem ko je

rubrika „Nemčija in svet“ na meniju strani šele na četrtem mestu. Poudarja tudi, da je spletno mesto samo v nemškem jeziku.

11. Tožena stranka se sklicuje na uvodni izjavi 15 in 16 Uredbe 1215/2012 in opozarja na zahtevo, da mora biti pristojnost predvidljiva. Trdi, da tožena stranka, ki deluje v lokalnem obsegu in je svoje sporočilo naslovila na nekoga drugega kot tožečo stranko, objektivno ni mogla predvideti pristojnosti poljskih sodišč. Po njenem mnenju se v tej zadevi člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 ne uporablja, torej bi bilo treba uporabiti člen 4(1) Uredbe, zaradi česar je mogoče ugotoviti, da so v obravnavani zadevi pristojna nemška sodišča. Tožena stranka trdi tudi, da mora nacionalno sodišče zaprositi Sodišče za razlago člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012.

Dosedanji potek pravnega postopka

12. Sąd Okręgowy w Warszawie (regionalno sodišče v Varšavi) je s sklepom z dne 5. aprila 2019 zavrnilo predlog tožene stranke za zavrženje tožbe, saj je menilo, da so v zadevi izpolnjeni pogoji iz člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012. Sodišče je navedlo, da je bilo v obdobju od 15. aprila 2017 do 29. novembra 2018 na spletni strani tožene stranke več kot 32.000 obiskov s Poljske, s čimer je bila ta država po obiskih na štirinajstem od petindvajsetih mest. Tožena stranka bi lahko predvidela, da bo objava bila dostopna in se štela za kršitev osebnostnih pravic uporabnika tudi v drugih državah, vključno s Poljsko. Prav tako bi lahko predvidela, da bodo poljski bralci opazili objavo članka na spletu, ki vsebuje besedno zvezo „poljska taborišča smrti“ („*Polnische Vernichtungslager*“). Zaradi dostopnosti članka na Poljskem prek spleta in zaradi njegove vsebine se lahko ozemlje Poljske šteje za kraj kršitve osebnostnih pravic, tožena stranka pa bi lahko predvidela, da se proti njej lahko vloži tožba na poljskem sodišču.
13. Tožena stranka se je 25. aprila 2019 pritožila zoper sklep Sąd Okręgowy (regionalno sodišče), opisan v točki 12. Tožena stranka se ne strinja z odločitvijo o priznanju pristojnosti poljskih sodišč. Očita kršitev člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 zaradi njegove uporabe, čeprav ni bilo mogoče razumno predvideti sodnega postopka na Poljskem. Trdi, da če vsebina članka zadeva osebo, ki ni tožeča stranka, ali ne zadeva nobene konkretne osebe, tožena stranka ne more objektivno predvideti sodišča, pred katerim bo lahko tožena. Tožena stranka navaja, da je vsebina spornega članka tako „oddaljena“ od Poljske in brez kakršne koli povezave s Poljsko, da je razumna predvidljivost sodnih postopkov na Poljskem objektivno izključena.

Upoštevni pravni predpisi

Nacionalno pravo

14. Člen 1099(1) Zakona o pravnem postopku določa:

„Sodišče v vsaki fazi postopka po uradni dolžnosti upošteva neobstoj pristojnosti nacionalnih sodišč. Če sodišče ugotovi, da pristojnost nacionalnih sodišč ni podana, zavrže tožbo ali zahtevek s pridržkom člena 1104(2) ali člena 1105(6).“

Pravo Unije

15. V tem primeru se uporablja Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, pri čemer je treba preučiti zlasti člen 4(1), člen 5(1) in člen 7, točka 2, ob upoštevanju uvodnih izjav št. 15 in 16 te uredbe.

Obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

16. Na tej stopnji postopka v glavni stvari ni mogoče obravnavati vprašanja o ustreznem materialnem pravu, ki se uporablja za presojo zahtevkov, poleg tega pa Sąd Apelacyjny (višje sodišče) ne more niti preučiti, ali so vloženi zahtevki utemeljeni s predpisi materialnega prava in ali se lahko uporabijo za tožečo stranko. Glede na trditve strank v postopku glede dejanskega stanja, vključno z razlogi za predložitev zadeve poljskemu sodišču, mora Sąd Apelacyjny (višje sodišče) odločiti, ali je pristojnost poljskega sodišča utemeljena v skladu s členom 7(2) Uredbe 1215/2012. Sąd Apelacyjny (višje sodišče) vprašanje pristojnosti obravnava kot predhodno postopkovno vprašanje. Vsa sklicevanja na zahtevke in dejansko stanje so namenjena izključno presoji obstoja ali neobstoja pristojnosti poljskih sodišč in ne izražajo stališča sodišča glede utemeljenosti te zadeve. Tožbo bo mogoče vsebinsko presoditi le, če bo ugotovljena pristojnost poljskih sodišč, in najprej bo to moralo opraviti prvostopenjsko sodišče.

Prvo vprašanje

17. Po mnenju Sąd Apelacyjny (višje sodišče) je predložitev zadeve Sodišču upravičena, ker dvomov, ki so v tej zadevi nastali v zvezi z razlago člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012, ni mogoče odpraviti s sklicevanjem na sodbo Sodišča v zadevi C-194/16 (sodba z dne 17. oktobra 2017, EU:C:2017:766) in sodbo Sodišča v združenih zadevah C-509/09 in C-161/10 (sodba z dne 25. oktobra 2011, EU:C:2011:685). Sicer sta bili ti sodbi izdani v primerih, ko so tožeče stranke prav tako želele zaščititi svoje osebnostne pravice pred kršitvami na spletu, vendar so bile tožeče stranke v vseh treh primerih osebe – pravna oseba in fizični osebi – v izpodbijanih objavah opisane neposredno ter imenovane po imenu in priimku (v primeru družbe je bila navedena firma), poleg tega pa so bile posredovane informacije, ki so se neposredno nanašale na tožeče stranke in jih postavljale v slabo luč ali posegale v njihovo zasebnost.
18. Okoliščine primera, ki ga zdaj preučuje Sąd Apelacyjny (višje sodišče), so drugačne. Tožeča stranka ni niti glavni niti stranski junak članka. Niti ni ta članek

namenjen Poljski, ki pa je omenjena le zato, ker se je glavni junak članka rodil na Poljskem in tam preživel del druge svetovne vojne.

19. Vendar se je tožeča stranka počutila prizadeto zaradi izraza „poljsko taborišče smrti“, ki je bil uporabljen v članku, kar je po njenem mnenju poskus povezovanja poljskega naroda z gradnjo in organiziranjem taborišča smrti v Treblinki. Tožeča stranka je bila zapornik taborišča v Auschwitzu in zdaj opravlja dejavnosti za ohranjanje spomina na žrtve zločinov, ki so jih Nemci zagrešili nad poljskim narodom med drugo svetovno vojno, v zavesti javnosti. Ogorčena je, da Nemci, ki so poskušali na forumu Unesca prepričati, da bi se Auschwitz imenoval nemško taborišče smrti, danes uporabljajo izraz „poljsko“ za drugo taborišče smrti, pri čemer se zavedajo, da je taka informacija zavajajoča in škodljiva za Poljake.
20. Zaradi sčasoma vse manjše zgodovinske zavesti poznejših generacij Evropejcev, ki druge svetovne vojne ne dojemajo več kot izkušnje, ki bi neposredno oblikovala stališča in življenje njih samih in njihovih staršev, ampak kot oddaljeno obdobje v zgodovini Evrope in sveta, je mogoče po mnenju Sąd Apelacyjny (višje sodišče) domnevati, da obstaja resnično tveganje, da bo članek, v katerem je uporabljen izraz „poljsko taborišče smrti“, pri nekaterih uporabnikih (zlasti mladih in manj izobraženih) vzbudil napačen vtis, da so Poljaki gradili taborišča smrti in da so bili odgovorni za zločine, storjene v njih.
21. Zdi se, da je v okviru zahtev za tisk mogoče od novinarjev kot tudi od založnikov spletnega tiska pričakovati zavedanje nevarnosti takega izkrivljanja, zlasti kadar ti izvirajo iz Nemčije. Iz zgodovinskih razlogov ne bi smelo biti presenetljivo, da so Poljaki, zlasti nekdanji zaporniki taborišča smrti, še posebej občutljivi na takšna izkrivljanja ali zavajajoče miselne bližnjice. Ko govorimo o Poljski v okviru druge svetovne vojne, ne moremo prezreti vseh zgodovinskih dejstev, ki bi se jih nemški založnik moral zavedati, tj. izredno zatiralske narave nemške okupacije na Poljskem v letih 1939–1945. Zato po mnenju Sąd Apelacyjny (višje sodišče) nemška družba ne sme biti presenečena, da izraz „poljsko taborišče smrti“, ki ga je uporabila na spletu, lahko naleti na negativni sprejem na Poljskem in da bo še posebej razburil najstarejše generacije, zlasti Poljake, ki so bili sami zaprti v taboriščih smrti ali katerih sorodniki so umrli zaradi nemškega okupatorja med drugo svetovno vojno.
22. Postavlja pa se vprašanje, ali zgoraj navedene posebne okoliščine in zahteve, ki jih morajo izpolnjevati novinarji glede strokovne zanesljivosti, zadostujejo za domnevo, da bi lahko tožena stranka razumno predvidela, da jo lahko v zvezi z vsebino objave tožijo na poljskem sodišču zaradi varstva osebnostnih pravic določene fizične osebe. Dejansko je nemogoče trditi, da bi bila v članku tožeči stranki ali drugemu določenemu Poljaku očitana kakršna koli nedostojna dejanja. Niti najširša razlaga besedila ne dopušča, da bi bila oseba SM neposredno ali posredno opisana v tem besedilu.
23. Sąd Apelacyjny (višje sodišče) prav tako ugotavlja, da bi lahko v zadevi zoper toženo družbo zaradi spornega članka enake razloge, na katere se tožeča stranka

sklicuje za utemeljitev pristojnosti poljskih sodišč, navedle druge potencialne tožeče stranke, Poljaki, ki prebivajo v drugih državah članicah Evropske unije, kot utemeljitev pristojnosti sodišč države, kjer imajo svoje središče interesov. Če bi se torej sprejelo, da so v obravnavani zadevi izpolnjeni zadostni pogoji za ugotovitev pristojnosti poljskega sodišča, se zdi, da bi se s tem tudi priznalo, da bi morala tožena stranka pri odločitvi o objavi spornega članka upoštevati, da je lahko tožena na sodišču dejansko v kateri koli državi članici, ob upoštevanju, da so Poljaki prisotni v teh državah, kar je posledica zaporednih migracijskih valov pred letom 2004 in po tem datumu. Nedvomno ljudje poljske narodnosti, ki kažejo navezanost na ta narod in v celoti ohranjajo poljsko nacionalno identiteto, ne prebivajo le na Poljskem, ampak v številnih državah članicah, kjer imajo središče svojih življenjskih interesov. Mnogi med njimi so osebno ali so njihovi bližnji predniki so med drugo svetovno vojno trpeli zaradi nemškega okupatorja. Potencialno bi lahko vsakdo izmed njih vložil podobno tožbo.

24. Treba je opozoriti, da so sodišča v obstoječi domači sodni praksi priznavala svojo pristojnost v takih zadevah (med drugim sklep Sąd Apelacyjny w Warszawie (višje sodišče v Varšavi) z dne 9. septembra 2019, številka zadeve I ACz 509/19, izdan v podobni zadevi proti drugi nemški družbi). Vendar pa Sąd Apelacyjny (višje sodišče) v sedanjosti sestavi dvomi, ali je mogoče zahtevo po razumni predvidljivosti pristojnosti, ki izhaja iz uvodnih izjav 15 in 16 Uredbe, razumeti tako široko, kot to predlaga tožeča stranka. Domneva, da mora spletni založnik v primeru splošne negativne omembe določenega naroda ali druge številne skupine (verske, etnične, poklicne) predvideti, da ga član take skupine lahko toži pred sodiščem [države], v kateri ima tožeča stranka središče svojih življenjskih interesov, dejansko lahko privede do določitve pristojnosti sodišč veliko držav EU v podobnih sodnih postopkih. Zato bi moral založnik pri objavi splošnih informacij ali ocen, ki se nanašajo na širše skupine, upoštevati pristojnost številnih oziroma vseh držav članic EU. Po mnenju Sąd Apelacyjny (višje sodišče) bi lahko bil tak učinek pravne razlage v nasprotju z obveznostjo razlage pravil o pristojnosti na način, skladen z uvodnima izjavama 15 in 16 Uredbe št. 1215/2012. Ker pa Sąd Apelacyjny (višje sodišče) ni upravičeno do samostojne razlage določbe prava EU, ki vzbuja dvome, saj je za tako razlago pristojno Sodišče, je bilo treba Sodišču predložiti vprašanje iz točke I.1. izreka sklepa.

Drugo vprašanje:

25. Na vprašanje, oblikovano v točki I.2. izreka sklepa, je treba odgovoriti le, če bi Sodišče ugotovilo, da je pristojnost načeloma mogoče določiti na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 tudi v primeru varstva osebnostnih pravic, v okviru katerega se izpodbijani spletni članek ne nanaša neposredno na tožečo stranko, ampak vsebuje sklicevanje na skupnost, na primer na narod, ki mu pripada tožeča stranka in s katerim se močno istoveti.
26. Če bi takšno načelo bilo dovoljeno, bi bilo treba določiti podrobnejša merila za ocenjevanje, zato bi bila potrebna razlaga za ugotovitev, ali lahko ta merila po eni

strani vključujejo posebne značilnosti tožeče stranke, opisane v točkah 2 in 19, po drugi strani pa okoliščine, opisane v točki 10, ki jih navaja tožena stranka, kot so na primer profil in doseg spletnega časopisa, jezik članka in spletnega mesta ter kratkotrajnost objave spornega izraza na tej strani, ki je bil pozneje popravljen.

27. Po mnenju Sąd Apelacyjny (višje sodišče) zgoraj navedene okoliščine upravičujejo prekinitev postopka v glavni stvari in predložitev vprašanj za predhodno odločanje, navedenih v izreku sklepa, Sodišču.

[...] (ni prevedeno) [podpisi]

DELOVNI DOKUMENT